

110 jaar consultatiebureau voor zuigelingen en peuters

Dr. B.P.B. Plantenga

Regentesselaan 94 Den Haag

Het consultatiebureau voor zuigelingen en peuters bestaat in 2011 110 jaar in Nederland. Op 9 december 1901 opende Plantenga in Den Haag het eerste consultatiebureau aan de Regentesselaan 94 in Den Haag. In eerste instantie werden op de bureaus alleen voedingsadviezen gegeven en werd de groei gevolgd. Als ondersteuning voor de moeder werd in melkkeukens extra melk verstrekt. In de loop der jaren werd de taak uitgebreid tot een scala aan preventieve maatregelen. In 110 jaar is het consultatiebureau uitgegroeid tot een begrip. Maar liefst 98% van de Haagse zuigelingen en peuters wordt er gezien.

Rond 1900 was de zuigelingensterfte in Nederland 17%, waarbij vooral kinderen uit de sociaal zwakkere milieus het slachtoffer waren. Met name voedingsstoornissen, infecties, uitdroging en ondervoeding waren een probleem. Men meende ook dat de verstrekking van gratis melk op sociale indicatie in het algemeen in die tijd niet meer nodig was als lokmiddel voor de lage sociale klasse, toen genoemd de a-socialen. Van deze moeders kwam 75% uit eigen beweging naar het bureau. Op sommige plaatsen echter zien wij bij de sluiting van de melkkeuken rond 1930 – 1935 wel een drastische terugloop van het bezoek aan het consultatiebureau. Zo bleven in Scheveningen na de sluiting van de melkkeuken 75 van de 200 ouders weg.

Consultatiebureau Rotterdam 1914

Babybus 1953

Na de aanvankelijke nadruk op adviezen over voeding, hygiëne en verzorging van het kind ('rust, reinheid en regelmaat'), breidde het consultatiebureau zijn preventieve taken uit. De preventie en de vroege signalering van rachitis waren belangrijke aandachtspunten in de jaren veertig.

De introductie van het Rijksvaccinatieprogramma in 1953 voegde een nieuwe taak toe aan het consultatiebureau. In 1974 werd de hielprik ingevoerd voor het opsporen van fenylketonurie. Inmiddels wordt er op 18 aandoeningen gescreend.

In de jaren zestig kwamen er in de jeugdgezondheidszorg vele veranderingen. Het besef ontstond dat men op de consultatiebureaus unieke mogelijkheden had om gebruik te maken van gestandaardiseerde methodieken en welomschreven criteria, zoals preventieprogramma's en screenings. Dit leidde tot de invoering van standaardonderzoeken in de jeugdgezondheidszorg voor 0-4-jarigen. De introductie van het Van Wiegenschema, een ontwikkelingsonderzoek in de jaren zestig ontwikkeld op basis van het werk van de huisarts Van Wiechen, bood de consultatiebureauarts de mogelijkheid op een gestandaardiseerde wijze kinderen met een ontwikkelingsachterstand vroegtijdig op te sporen. Later volgde ook de gehoortest en de visustest.

Reeds in 1923 werd de uitspraak gedaan dat de consultatiebureaus er niet alleen ter bestrijding van ziekten waren, maar: 'zij oefenen ook een opvoedende kracht op de moeders uit'. In de jaren zeventig werden opvoedingsadviezen langzaam geïntroduceerd op het consultatiebureau. In 1972 zijn de nu nog geldende doelstellingen van de jeugdgezondheidszorg geformuleerd: (a) begeleiding van groei en ontwikkeling; (b) vroege opsporing van afwijkingen; (c) beïnvloeding in positieve zin van de wisselwerking tussen gezondheid en milieu; (d) gezondheidsvoorlichting en -opvoeding; (e) samenwerking met andere personen en instellingen die zorg verlenen aan jeugdigen.

De neonatale screening op perceptieve gehoorstoornissen, de gehoortest, is in de jaren '60 aan het preventieprogramma toegevoegd. Op zuigelingenbureaus maakte men gebruik van de 'Ewing methode', genoemd naar het echtpaar dat deze test introduceerde. De Ewing-test berustte op de oriëntatierflex. De test werd aan het begin van de jaren 90 vervangen door een soort-gelijke computergestuurde test, waarbij maar één onderzoeker vóór het kind via de computer geluidjes aanbiedt en tegelijkertijd de reacties van het kind observeerde (de zogenaamde CAPAS-test, Compacte Amsterdamse Paedo Audiometrische Screener).

Ewing-test ging uit van oriëntatierflexen

Gehoorscreening anno 2011

In 1978 verscheen de eerste druk van het Groeiboek. Het Groeiboekje moest voldoen aan de volgende uitgangspunten: het moest een opberg- en bewaarfunctie hebben (met vakken voor losse papieren en inentingsbewijzen), het moest verzorgings- en opvoedingstips voor de thuisomgeving bevatten (50% lichamelijke en 50% geestelijke gezondheidszorg); het moest leesbaar en begrijpelijk zijn voor twintigjarigen met lagere opleiding; het moest er aantrekkelijk uitzien en het moest ruimte

bevatten voor aantekeningen van de arts en verpleegkundige en voor vragen van de ouders. Vanaf het begin werd het Groeiboekje uitgereikt door de gemeente bij de geboorteaangifte.

Jeugdgezondheidszorg anno 2011

Het consultatiebureau in Den Haag levert met geringe financiële middelen al 110 jaar een grote bijdrage aan de gezondheid van de bevolking. Behalve aan preventie en vroegdiagnostiek van somatische aandoeningen draagt het consultatiebureau bij aan vroegtijdige onderkenning van gedrags- en kinderpsychiatrische stoornissen om ontsporing op latere leeftijd te voorkómen. Verder kan worden ingespeeld op opvoedingsproblemen of een gestoorde ouder-kindrelatie om de kans op kindermishandeling te verminderen. Het consultatiebureau is voortdurend in ontwikkeling.

In 2007 is een start gemaakt met de vorming van Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). Met de CJG wordt een sluitend aanbod gerealiseerd voor alle (ouders van) kinderen in de leeftijd tot 19 jaar in Den Haag. Het eerste CJG werd geopend aan de Thijssestraat in stadsgewest Laak.

De consultatiebureaus van Jong Florence maken samen met de JGZ 4-19 van de GGD, Welzijn, Bureau Jeugdzorg, Jutters (jeugdpsychiatrie) en Jeugdformaat (jeugdhulpverlening) deel uit van de CJG. Nu zijn het er nog zeven, maar rond 2013 beschikt elk stadsdeel in Den Haag een CJG.

Bronnen:

1. Een eeuw consultatiebureau in Nederland 1901-2001, prof. Dr. M.J. van Lieburg, 2001
2. Het Haagse Groene Kruis, een gedenkboek. Joanna Elferink, Den Haag Seapress 1999